

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția : Hotel Imperial 21
Administrația : Str. Regală, 6
BUCUREȘTI

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

CREDINȚĂ

— BALADĂ DIN LITVANIA —

De cîntece răsună codrul
În faptul mîndreii dimineți;
La casa mică din poiană
Descalcă un călăreț.

«Hei, bună vremea, mătușică,
Drăguța unde mi s'a dus?
— Pe pat de moarte-î, sărmanica
Acolo 'n cămăruță, sus.

Voinicul urcă scara 'n pripă
Cu gînd pierdut, cu suflet stîns—
De ușă, biet, se sprijinește
Nu poate 'nainta de plîns.

«O vino, vino, mult dorite,
Căci în curînd mă veî dori:
Curînd acești doi ochi albaștri
Cu pînză s'or acoperi.

În haină albă de mireasă
Mireasa'ți va dormi 'n sicriu, —
Și n'o veî duce tu la nuntă,
Și nici acasă, mai tîrziu.

M'or duce cioclii să mă 'ngroape
Veî plînge tu nemîngăiat,
Apoi te-î logodi cu alta
Căci sint destule fete 'n sat... »

«Tu ce mi-ai fost de-apururi dragă
Și'n veci de veci nu mă 'ntristai —
De-ai știî în inima'mî, sărmană,
Cu vorba ta ce rană tai!»

Lung se priviră plinî de jale,
Așa duios, cei doi iubiți
Cu minile împreunate —
Copii de moarte logodiți.

Atunci ea lin închide ochii;
El scoate-atunci încetinel
Inelul ce-l purta pe deget;
Pe gură-î puse-acel inel.

Și dac 'a plîns în clip' aceea
Mă 'ntrebî pe mine-acuma tu? —
Chiar eû am isbucnit în lacrimi
Și n'am văzut: a plîns orî nu !

Groparul îns'avu de lucru
Să sape două gropi în șir:
Și amîndoi acum alături
Dorm fericiți în cimitir...

ST. O. IOSIF.

MICROBUL¹⁾

Patru copii aveau cancelaria parchetului Curții: trei bacalaureați și anume: Lipescu «Nababul», numit așa pentru că era foarte bogat; Tomaidi, zis și «Grecușorul»; Ionescu, supranumit «Musicus», pentru că avea darul de a cânta frumos și, în sfârșit, un nebacalaureat, Iorgu Popescu, poreclit «Microbul».

Gălbeneala feței acestuia din urmă, îi câștigase din partea lui Tomaidi porecla de «floarea dovreacului», iar micimea și urătenia lui, făcuseră pe Nababul să-i zică într-o zi «Microbul»; și pentru că acest nume avea, pe lângă asemănarea cu dînsul, și meritul actualității, așa-i rămăsese porecla. Trebuie recunoscut Nababului că avea talent la născocirea poreclelor, căci în adevăr nu s'ar fi putut găsi una mai nimerită pentru Iorgu Popescu, strimb și prăpădit cum era.

Musicus, căruia îi plăcea latineasca, și care susținea că ar fi descoperit uneori în ochii lui Iorgu Popescu o lumină blindă și tristă, propusese într'un rînd să i se completeze numele în «Microbus melancholicus»; dar această moțiune a fost respinsă după stăruințele Nababului, care nu voia să-și micșoreze meritul originalității printr'o colaborațiune.

Vîrsta Microbului era, pentru cei trei studenți în drept, obiectul unei perpetue controverse.

Tomaidi, întemeindu-se pe lipsa de mustață, pe pipernicia trupului și pe ascuțimea vocii, susținea că are cel mult cincisprezece ani; iar disproporția dintre cap și trup, creșturile de pe frunte și de pe lângă ochi, seriositatea și mai ales oboseala zugrăvită pe întregul lui chip, erau cuvintele, care făceau pe Nababul și pe Musicus, să pledeze pentru părerea că are cel puțin trei-zeci.

Acum, este adevărat, că Microbul venea la nouă de dimineață și eșia la șase după amiază, pe cînd ceilalți veneau la unsprezece și eșiau la trei; este adevărat, că lucra mai mult și mai bine decît toți; este adevărat, că fără dînsul lucrările cancelariei n'ar fi putut fi la zi; dar aceste considerațiuni erau de o prea mică importanță, pentru a-l fi putut pune la adăpostul batjocurii veselilor săi colegi.

* Și apoi «micile lor glume» erau atît de hazlii, în cît nici chiar șeful cancelariei nu se putea împiedeca de a lua parte la veselia lor.

¹⁾ Din volumul *Nuvele și schițe de Ioan Al. Brătescu-Voinești*, apărut în editura tipografiei „Minerva” București. — Asupra acestui volum vom reveni într'unul din numerile viitoare.

Cum era bunioară să se stăpînească de ris, cînd îl vedea căutînd cu desperare, prin busunare, pe sub masă, pe sub dosare, cheia de la sertarul mesei, în care îi era închis dejunul: o bucată de piine și o uscătură oare-care? Faptul că Microbului îi era rușine să mărturisească ce avea în sertarul mesei, îl împiedica să spue ce căuta, cu toate deseale întrebări ale Nababului, în busunarul căruia era cheia. Și așa dejunul i se amîna în tot-deauna, pînă cînd din întimplare, Musicus, ajutîndu-î la căutat găsea o chee printre hîrțiile de pe masă.

— «Dacă ești prost și nu știi să cauți».

Cum era iar să nu ridă, cînd s'alăsat Microbul de tutun și cînd ceilalți îi trimeteau rotocoale de fum, care-l făceau să înghită în sec și «să-î vie ameteții», cum zicea el, rugîndu-se să-l lase în pace? Scena cea mai frumoasă era cînd se întorcea cu banii de la Finanțe. Atunci să-î fi văzut rîzînd cu lacrimi, cînd îl vedea întrînd pe ușă speriat, parcă-l urmărea cine-va, în mîna dreaptă ținînd strîns pachetul cu hîrtii, și cu mîna stîngă peste buzunarul cu argint.

Tomaidi, învățase să-l imiteze de minune; și adesea auzia pe Musicus:

— «Tomaidi, ia fă pe Microbul, întorcîndu-se de la Minister».

Tomaidi își ia pălăria și ese, cerînd mai întii scuze, pentru faptul că nici hainele nici pălăria lui, nu aū «acea înfățișare de respectabilă bătrînețe a hainelor și pălăriei Microbului.» Apoi de odată deschide ușa cu sgomot, intră speriat, par'că l-ar urmări cineva, cu mîna dreaptă ținînd strîns un pachet de hîrtie, iar cu stînga peste buzunarul pantalonilor. Vine pînă la masa șefului... pune hîrțiile jos... scoate banii din buzunar, tot timpul cu capul aplecat spre dreapta, tot timpul temurînd. Începe să numere... se încurcă... începe iar... iar se încurcă... îi cade pălăria... se întoarce repede la dreapta, crezînd că vrea să-l fure cine-va... se necăjește că-î lipsește o hîrtie, pe care o găsește sub un dosar...

— «Bravo! bravo, Tomaidi! admirabil!»

Iar Tomaidi, ca să complecteze scena, imită și pe Lipescu. Se face că primește din mîna Microbului patru hîrtii, pe care le apucă cu două degete de un colț, suflă peste ele și le scutură cu bobîrnacul.

— «Bravo, Tomaidi, admirabil!»

* * *

Atitudinea celor trei copiiști bacalaureați față cu colegul lor, nu trebuie să surprindă pe nimeni. Fenomene analoge se observă și la ciini. Cățelul cel mai mic dacă trece țanțoș și isteț, este lăsat să-și

urmeze drumul în pace : îndată însă ce va călca umilit, strecurându-se pe lângă zid, și căutînd să treacă nevăzut, este înhățat și hărțuit pînă la sînge. Iar dacă și ciinii se poartă așa cu cei slabi, cum erau să se poarte alt-fel acești trei tineri, cari nu erau de cit oameni și încă bacalaureați, cu Microbul, care toată vremea par'că era rebergit de frig, par'că vrea să treacă nebăgat în seamă, par'că se ferea să nu-l lovească cine-va în cap.

* * *

— «Priviți, Domnilor, zice Tomaidi cu un ton profesoral, profitînd de un moment în care șeful cancelariei lipsește, și ținînd cu cleștele de la sobă un șoșon. «Aceasta este o piesă de cea mai mare însemnătate. Unii din dumneavoastră vor crede, poate, că este o cutie veche de sardele ; alții vor crede că sînt rămășițele unei serviete de avocat ; alții... Ei bine, nu, domnilor ! Aci, în fața dumneavoastră, aveți unul din șoșonii cu care Anibal, pe o iarnă viforoasă, a trecut Alpii, înaintînd spre Roma.»

— «Microbule», adaugă Musicus, «du-î lui Tocilescu. Îmbogățești muzeul național și te îmbogățești și pe tine.»

Cine ride cu sgomot, răsturnîndu-se în scaune ? Bacalaureații. Cine e surprins în picioare de procurorul general ? Microbul, care se dusese să-și ia șoșonul rămas în mijlocul odăii.

— «Ce e asta ? Ce e aici ? Circiumă ?» Și procurorul vorbește cu o iuțelă ameteitoare.

— «D... d... domn...»

— «Nu vrea să știu nimic. Atîta lipsă de cuviință pentru localul în care te găsești nu s'a mai văzut. Te anunț că *a doua oară* cînd te-oî mai prinde făcînd sgomot aici lângă cabinetul meu, te dau afară imediat.»

Și, silabisînd încă odată cuvîntul «imediat», procurorul reintră în cabinetul său, trîntind ușa.

— «Așa-ți trebuie, Microbule, dacă nu stai la un loc.»

* * *

A doua oară s'a întîmplat peste cîte-va zile.

— «Domnule», zice Nababul, «nu m'ar fi necaz ; dar după ce e urît mai e și posac. Par'că i s'a înecat corăbiile cu săcîz.»

Microbul își ridică fruntea plecată peste un requisitor și privindu-l țintă în ochi :

— «Domnule Lipescu, lasă-mă, te rog, în pace. Eu nu-ți spuî dimitale nimic, niciodată.»

Sunt întrerupți de un procuror de secție, care trece în cabinetul procurorului general.

Microbul începe iar să scrie, dar azi e o zi nenorocită; Nababul nu-l lasă.

— «Păi atît ți-ar mai lipsi, să-mi spuî ceva și apoi ai vedea tu».

Microbul își lasă condeiul jos și-l privește tremurînd. Neapărat, azi trebuie să fie o zi nenorocită, de nu poate fi răbdător.

Musicus propune să fie botezat «Microbus furiosus». Și ei încep să ridă. Risul e boală lipicioasă. Se ia de la unul la altul, — de la unul la altul, pînă la aprodul cancelăriei, care rîde lingă ușa, ca prostul cu mîinile peste gură.

El își ia iar condeiul și scrie.

— «Tomaidi, uite-te bine la el. Să știi să ni-l faci cînd ți-om cere pe Microbus furiosus. Ei bată-te să te bată! Zi, ai și furii dumneata? Bromură de potasă. Orî n'ai cu ce! Vin deseară la mine să-ți dau parale și o să profit de ocașie ca să-ți dăruesc și o cravată pembe.

— «Domnule, lasă-mă în pace», strigă Microbul ridicîndu-și capul.

Nu e picătura de singe în fața lui, nici în buzele lui tremurătoare. Tot e dus la inimă ale cărei svîcnituri se simt în masa de care stă răzemat cu pieptul.

Dar e scris într'o carte, din care nu se poate șterge nici o literă, că azi e sorocit sfîrșitul.

Haide, Nababule, supăra-te de acest ton amenințator pe care nu i-l cunoșteaî. Dă-i 'nainte.

«Stîrpitura, îi fi amoretat, de ești așa țifnos?»

Foarte bine! Mai caută; trebuie să mai știi și altele.

«Musicus, teoria care o citeam. Desigur unul din părinți a fost beat în momentul concepțiunei».

Așa!..

Și acum zadarnic te 'ncerci, Microbuile, să-ți ieî condeiul picat din mîna.

El îi ia, dar în loc să scrie, spintecă cu el de sus pînă jos hirtia dînnaintea lui și ridicîndu-se în picioare strigă:

— «Ticălosule!

Ușa cabinetului se deschide, intră procurorul general și alți doi procurori de secție. Microbul pune mîna pe călimări, le ridică, răs-pîndind cerneala peste masă și peste hainele unuia din procurori, și le aruncă din toate puterile...

Călimările trec pe lingă capul Nababului și izbind zidul se fac tîndări... El se repede de la locul lui... se împiedică de un scaun și cade, se ridică și urmărește pe Nabab... Unul din procurori îl prinde, dar el se sbate... își rupe haina și strigă... și injură, cu ochii turburi și rătăciți.

Apoi, cînd ultimul rest de putere s'a dus, cade moale ca o cîrpă, zicînd cu glasul stins :

— «Nu știu ce mă doare... Nu știu ce mă doare.»

* * *

Insoțit de cîțiva prieteni, Musicus mergea la Luther, să joace po-pice. Ajunși pe podul care trece pe linia ferată și fiind seară, se opresc cit-va ca să privească aspectul încîntător al gării.

Sute de lumini de toate culorile: aici în apropiere perechi-perechi de ochi mari roșii ; mai încolo alte lumini mai mici, — și verzii și galbene — care se apropie, se depărtează, se încrucișează, mișcîndu-se neconținut ; iar colo în fund un lanț de stele mici și dese. Nu e pe tot cerul o constelație mai frumoasă.

Dar de cea-laltă parte a podului o umbră stă rezemată de parapet O femeie? Musicus se apropie s'o vadă...

— «Haide. Nu măi vii? Îi strigă de jos prietenii, cari s'a coborît.

— «Duceți-vă înainte. Vă ajung», le răspunde el, deodată încrămenit. Nu era o femeie ; era Microbul, fără pălărie, fără cravată, cu ochii pironiți spre o lumină care se apropia.

— «Ce ai? Ce cauți p'aici?»

— «Ce am? Vrei să ști ce am? Vino să-ți arăt ce am.»

Apucîndu-l de mîna coborîră scara. Și Musicus se lasă să fie tîrit. O clipă îi trece prin minte bănuiala că vrea să-l atragă într'o cursă și să-și răsbune ; dar nu se poate opri de a-l urma, mînat de o putere nepricepută.

O uliță la stînga, o uliță la dreapta și se opresc în fața unei case mici, frumoase și curate, cu o grădiniță în față, neavînd nici o înfățișare de inrudire cu Microbul.

O intrare strîmtă care servă și drept bucătărie. La stînga o odăiță mică abia luminată, la dreapta altă odăe mai măricică, în care sunt trei fete, cea mai mare ca de zece ani. Intr'un pat o femeie paralică, prăpădită, care, cum îi vede, începe a plînge.

— «D... de ce l...l...aū dat afara? Spune-le, domnișorule, să vie să mă omoare. Să vie acum...»

Intrebați de Musicus ce a făcut cînd a aflat că erau surorile și mama Microbului, de care el îngrija singur, scriind copii, pînă la ziuă, ca un rob, la lampa din odăea vecină? Intrebați de Musicus, cum erau șoșonii Microbului în acea seară? L-a trimes cu ei la muzeu?

Ori, — văzînd că Microbul în loc să pue mîna pe un cuțit și să-l omoare, plîngea în tăcere cu capul rezemat de o sobă rece, — a îngenuchiat el lingă pat și a luat să sărute mîna bătrînei paralitice?

I. AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI.

CÎNTECE

I

Aveam și eă un cîntec
Și nu'l mai am acum,
De mult s'a stins sărmanul
Și's singur azi pe drum.

Iubiam și eă o fată
Cu părul d'aurit...
S'a dus, s'a dus în lume
Și cîntecu-a murit.

Din tot ce-a fost odată
Doar eă mai sunt... o știu!
Ce bine-ar fi o, Doamne,
Nici eă să nu mai fiu!

II

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De-asupra lunei noastre
Mai e o lume bună,
Scăldată 'n zări albastre
Și 'n razele de lună.

Nu's nori și nu e ceață
Și nu-î nici amăgire
Și toate se răsfață
In leagăn de iubire.

Și 'i soare pe coline,
Și 's flori crescute 'n cale
Și toate's pentru tine
Și toate's ale tale!

III

Cînd simți cum anii trec pe rînd
Minîndu-te 'nainte,
In urmă'ți n'auzi murmurînd
O tristă rugămintе?...

Și cînd ți-e jale cite-odat'
 Și gînduri te răsfată
 Nu ți se pare c'ai uitat
 Ceva... departe 'n viață?...

Z. BIRSAN.

O RĂSPLATĂ ÎMPĂRĂTEASCĂ

Era pe vremea cînd Ardealul se svîrcolea în focul ucigător al revoluției pentru și împotriva Impăratului din Viena, pe la mijlocul veacului trecut. Orbite de patimi cele două popoare ale lui—cel apăsător și cel apăsat, săvîrșeau cele mai înfiorătoare cruzimi ce se pot închipui, muncite nu de ura politică ci de cea națională: pîierea un popor, celalt s'ar fi ridicat triumfător, măreț, etern pe corpul zdrobit al protivnicului și din sîngele celui căzut ar fi căpătat o viață nouă. De aceea luptătorii vărsau sînge tînăr și sînge roditor de copii și de mame, sfișietor de închipuit, ca să adape cu el pămîntul nesățios de jertfe și să înece în el ura care clo-cotea în inimile însălbăticate ale lor. Vijelioși năpădeau prin sate ostașii învinși ori învingători și cei din poporul învingător ori învins, primeau în față ucigătoarea furtună a dușmanilor.

Pe acea vreme de barbară amintire, într-un loc din comitatul Arieș-Turdei trăia, mai drept, lupta un preot cu suflet de soldat, ca mulți alții, pe care n'a avut fericirea să-i urmeze cu sabia într'o mină și cu crucea în cealaltă, căci era sfîntă această distrugere reciprocă dintre națiuni, — lupta împotriva sfiei de veacuri și a toropelii nenorocite a națiunei sale. Și cu vorba-i de inflăcărăt cuvîntător popular el spunea de deșteptarea, de luminarea ei, de primejdia nouă cu care apăsătorii o amenințau, că-utînd, de se va putea, chiar în scurtă vreme să-i ia și cel din urmă odor din prădata-i comoară, limba, iar la urmă cuvînta și de lepădarea iobă-giei și afirmarea fraților săi întru Hristos și Traian, ca popor liber și încrezător în puterile sale.

Și acel preot avea un fiu. Și fiul, mai înfocat de cît tatăl și mai învățat ca dînsul, propovăduia prin tinerimea de o samă cu el și apoi mergea înfricoșat prin toată țara Ardealului ducînd pretutindenî vorba de mîntuire a neamului.

Dar dușmanii veghiau și, fiu său tată, tot una le era deodată, ei urmăreau cu îndărătniciea nereușitei dinții și de-a doua și de-a mîia oară pe patrioții din tată în fiu din satul Budeni și, doritori de a închide în cea mai mare grabă gurile de rău grăitoare ale credincioșilor Impăratului din Viena, trimeteau din cînd în cînd cite-o bine-voitoare patrulă de Secui civilizați cari să întrebe în cele mai cuviincioase vorbe pe respectabilul preot de sănătate, a lui și a fiului, de propășirea binăcredincioasei sale turme și de supunerea ei cătră părintescul guvern din Cluj

și din Pesta și la urmă să-i mai aducă la cunoștință că niscai-va guri rele au scornit că fiul său ar umbla «pe sate» cu gânduri dușmănoase și chiar de revoltă, adăogaū alții, împotriva sfintei și neîmpărțitei, adică neîmpărțibilei, Ungarii.

S'a întâmplat însă, din mila Domnului, că și tatăl și feciorul au văzut, unul mergînd, celalalt conducînd întregul popor românesc strîns în Blaj la dumineca Tomnii, acea adunare după urma căreia națiunea putea spune în drept că se, deșteptase.

Dar prea departe mersese îndrăzneala celor doi patrioți. Și cel mai vinovat pentru că nu crescuse bine și nu păzise în principii cuviincioase față de înaltul popor maghiar pe tînărul său tovarăș, își luă pedeapsa îndată după strălucita afirmare a poporului românesc în 15 Mai ale anului 1848. El fu închis la Turda la un loc cu făptuitorii de rele, unde stătu până toamna în cumplite suferințe. Fiul urmărit pretutindenî spre a fi încredințat în paza unei înalte furci ungurești, trecu la noi, iar mama și surorile sale rămăseră în paza Preasfintului.

Veni toamna și iarna și apoi primăvara și vara cu luptele și pustiirile. Lăcașul Domnului ca și lăcașul servitorului său din Budeni fură prădate; dar al acestui din urmă fu și ars până în temelie, vitele luate, averea distrusă și soția și copiii lăsați să rătăcească prin păduri ori pe la ușile oamenilor milostivi. Preotul căruia i se dăduse drumul în toamnă, bolnav și amărit fu ridicat la sfîrșitul iernii cu secuiască putere armată, dus la Turda și sfîntit de martir al națiunii sale. Iar fiul, spre a-și mîntui capul, se făcu slujbaș împărătesc în districtul Blajului, căutînd pe cit îi era cu putință să aline întristarea nemîngiiatelor lui surori orfane și a mamei lui bolnave și trupește, întru cit spre a spune locul unde-i stăteau ascunși în vara lui 1848 fiul și soțul, fu chinuită și rămăsesse pe urmă beteagă.

Așa se află această oropsită familie de patrioți după sfîrșitul blăstămatului haos, în care Sașii luptău alătura cu Ungurii și Austriacii priveau de pe zidurile cetăților cum etern credincioșii cuvîntului lor, Rominii, mureau pentru dinșii la picioarele cetății inproșcați de gloanțele înconjurătorilor Unguri, pe care veneau să-i alunge, și cînd chiar unii dintre Romini amețiți, buimăciți umblău fără să mai priceapă nimic în grozava clocoțire a strigătelor de desperare ce treceau din munte în munte fără să aducă nicăiri o scăpare ori măcar o licărire de nădejde, luptău ca niște sălbateci împotriva fraților lor. Atunci deci cînd acest nenorocit haos fu luminat prin ridicarea atitor suflete strălucitoare ale martirilor pentru sfînta idee a dreptății între popoare, lacrimi fierbinți curseră din ochii mamelor, surorilor și nevestelor ale căror fii, frați și soți căzuseră, cruci noi populară țintirimele și vîntul durerii bătu. Erau sfînte lacrimile acestor femei care luptaseră alătura cu bărbații lor pentru libertate și lumină, și trebuiau șterse cu o tot atît de sfîntă năframă a pergamentului prin care să se sfîntească pe vecie cererile aceluî întristat popor care

cu atita credință își vărsase sîngele pentru acela ce cu omenească adora-re era chemat de împărat al său.

Dar răsplata singelui și lacrimelor vărsate fură 80500 de florinî împărțiți așa : 60000 pentru ridicarea arselor biserici romînești din tot Ardealul și 24500 premiu celor trei conducători în lupte, Iancu, Axente și Balint. După ce atîtea rele bîntuise pe nefericiții Romîni, mai veniră și ura cu desunirea. Firește nici nu putea fi într'alt chip cînd pentru suferințele unui întreg popor erau răsplătiți trei inși numai, cari dacă se expuseseră mai mult de cît toți, conducîndu-i, pierduseră mai puțin de cît toți, fiind șefi, respectați și temuți de dușmani pînă și în averea lor. Și slăbiciunile omenești sunt multe și mari. Luni întregi de zile ținu neînțelegerea între foștii soldați și șefi din luptă, de o parte, și între «inteligenții» vremii de alta, pentru ca nu cum-va să cadă cei ispititiți, și în această nouă cursă în care gloria și cinstea lor era să piară pentru totdeauna. Dar despre toate aceste întimplări atît de dureros cunoscut peste munți și atît de puțin cunoscut la noi, poate vom spune mai multe altă dată; aici nu e locul. Trebuie să vedem care-î fu răsplata acelei eroice familii de martiri naționali cu care începurăm povestirea.

Fiul, după liniștirea vremii, doritor să-și desăvîrșască studiile, ar fi voit să plece cît mai repede în Viena, dar nici el n'avea cu ce pleca, că toată vremea cît fusese slujbaş împărațesc nu căpătase de cît prea puțin din puținul ce-l avea de drept și nici iubitele lui mamă și surori n'aveau destule puteri spre a trăi din munca lor și mila Domnului. Și atunci, la rugăciunea mamei sale, în primăvara lui 1850 el făcu către împărat o petițiune prin care ceru pentru dînsul aprobarea unui stipendiu din fondul Rămonaș dela Blaj, iar pentru familia sa un ajutor anual. Primul lucru, al doilea în cerere, era ușor de acordat, căci Impăratul nu dădea nimic de la el. Pentru al doilea însă fu alt-fel. Răspunsul dat la un an de zile după înaintarea rugămînteii, de către Înălțimea Sa, avea ca hotărîre acordarea stipendiului și a unei răsplate anuale de 60 de florinî împărațesti — monedă convențională. Amăriți, atît fiul cît și mama făcură uu răspuns la prea înalta pomană, cu care erau miluiți și pe care îl tîcluiră în acest chip către comisarul guvernial ori altă prea cinstită față de la Cluj, care ar fi fost acolo să-l primească :

Domnule Comisar! (său ce va fi).

Domnia ta mă înștiințezi, că Înălția Sa Impăratul se milostivi din deosebită grație a-mi hotărî 60 k. f. m. c. pe ar, cînd eă deoparte mă țin nenorocita, că grația Înălției Sale între milioanele cele multe ale împărăției sale se întinse și peste mine, una dintre cele mai mici și mai neînsemnate cetățane ale împărăției; de altă parte sunt silită a vă face cunoscut, că necum din ce să poci ora (hrăni) pruncii mei, dar nici eă însu-mi nu poci trăi din această sumă neînșămnată, nu am nici la ce o primi neputîndu-mă nimic ajutora cu dînsa.

Pentru aceea, Domnule, te rog ca să bine-voești a face cunoscut acest lucru la locurile mai înalte și să spuși și aceea precum s'aun spus în cererile făcute la Împăratul pentru mine că eu fiind o văduvă săracă, care pentru credința bărbatu-meu și fiu-meu către Împărat, am venit la sapă de lemn, aș rămas fără bărbat, fără casă, fără vite, fără bucate, fără haine, cu un cuvânt am rămas numai cu copiii — neavînd nimic, nici din ce mă ținea pe mine, nici din ce crește copiii — toate, zic, am pierdut, numai credința către Împărat nu o am pierdut.

Și credința aceasta nu mă iartă a primi suma această, care nu se potrivește nici cu jertfele noastre, nici cu credința noastră. — Cînd am îndemnat pe fecioru meu ca să bage la Împăratul o jalbă în care să ceară un ajutor pentru noi, cari pentru Înălția Sa ne-am făcut nimic, credeam fără nici o îndoială, că o jertfire atît de nepilduită precum au fost aceia a bărbatu-meu și a fecioru-meu pentru Împăratul, cari au fost cei din țară cari au ridicat steagul împărătesc la Romîni din Ardeal — credeam, zic, că o credință ca aceasta se prețuește mai mult de 60 k. f. m. c., credeam că uciderea cea batjocoroasă pe furci a bărbatu-meu pentru Împăratul se prețuește mai mult de 60...; credeam că aprinderea casii noastre, răpirea vitelor, nimicirea a toată averea, rămînerea fără cap de familie, ba tocmai și suferințele mele, care cu copil în brațe eram purtată de rebeli din sat în sat pentru Împărat, tăcînd cu totul de faptele fecioru-meu pentru Împăratul — credeam, zic, că toate aceste nepasturi înfricoșate tot pentru Împăratul, se vor despăgubi cu o sumă mai potrivită, iară nu cu 60 k. f. m. c., — și dacă credeam eu că credința pentru Majestate nu e mai scumpă de 60 k. f. m. c. nici odată nu rugam pre fiu-meu, ca să ceară despăgubire și ajutor. Și eu crez și astăzi că dacă ar ști Înălția Sa cu deamănuntul că pentru Înălția Sa am venit la ticăloșia de astăzi, negreșit că ar porunci ca pagubele noastre să se îmbunătățească cum cere dreptatea, iar nu cu 60 k f.

Așa dar, Domnule, să faci cunoscut, ca domnii cei mari să mă lase în pace a duce o viață ticăloasă, cum am dus și pîn' acum, sau să-mi dea un ajutor, care să se potrivească cu credința noastră către Împăratul și din care să pociu trăi, atît eu cit și prunci mei să-i pociu crește și cu care ajutor, să mă poci fali, că e împărătesc, pentru că într'adevăr și singur din credința noastră cea sîntă, ce avem către Înălția sa, încă n'am cuteza a primi aceași 60 de k. f., că toți cari ar auzi, s'ar mira că credința, jertfele, și ticăloșia unei văduve cu prunci s'au răsplatit numai cu 60 de k. f. m. c.

Și nu spre înduioșarea de acea familie precum mai erau și altele în Ardeal, tot așa de nefericite, am scris aceste rînduri, căci nu multă vreme avea nevoie de acel ajutor: la un an după terminarea revoluțiunei, casa părintească începea a fi din nou ridicată și bielșugul a fi din nou obișnuit încă prin îngrijirea harniceii mame a harnicului fiu, care învăța acum la Viena și tot odată începuse a scrie istoria neamului său,—cile-

am scris spre pildă de nedreptatea și nerecunoștința casei austriace manifestată până și în acest amănunt și spre pildă de neclătita tărie de suflet a fraților noștri de dincolo, pe care trebuie odată să începem a-i înțelege și a-i cinsti mai mult de cât cum facem acum prin nefolositoare și neserioase manifestări oratorice și pe care trebuie să-i încredințăm mereu de iubirea noastră mai trainică ceva decît o zi, spre a fi la rîndul nostru mai bine înțeleși și cinstiți și mai cu încredere iubiți, decît cum sîntem.

VASILE PÎRVAN.

ÎN VISURÎ

Cu cotul sprijinit de masă
Privind așa cu gînd aiure,
Poetul singur șade 'n casă,
Iar visele încep să-l fure.

Ci iată-l surizînd de-odată
Și plini i-s ochii de lumină...
Frumos o fi ce i s'arată
Ca fermecat mereu să-l țină!

Afară picurii de ploaie
Plesnesc în geamuri parc'ă 'n ciudă...
Dar visătorul din odaie
Nu s'ostenește să-i audă.

EUGEN CIUCHI.

GASTON PARIS

— UN OMAGIU ROMÎNESC MEMORIEI SALE —

Pretutindena în lumea savantă săvirșirea din viață a celebrului romanist francez, întimplată de curînd, a provocat regrete adînci și omagii unanime întru slăvirea aceluia, care fusese o glorie strălucită a Franței științifice și un maestru fără seamăn al filologiei romanice. În această generoasă manifestare de pietate și de recunoștință culturală, care a străbătut toate țările civilizate, n'am rămas nici noi Romîni fără de cuvîntul datorit al prinosului.

D. Ovid Densușianu, unul din învățații noștri moderni care contribuie prin operele lor cu adevărat mari la regenerarea științei romînești în țară și la înălțarea prestigiului ei în străinătate, a avut

fericita idee să închine dinsul — omul chemat — un frumos omagiu memoriei savantului, care răvărsase luminele cuprinzătoarei sale minți și asupra limbei și neamului nostru, urmărind cu interes munca filologică și istorică privitoare la noi și îndemnându-ne cu sinceritate a ne îndruma fără șovăire pe calea adevărului pur și a da uitării ori-ce preocupățiuni naționale rău înțelese, ce turburaseră une-ori calea multora din bătrînii noștri scrutaători ai trecutului.

Omagiul d-lui Densușianu este o broșură elegantă, de 28 pagini, asupra vieții și activității lui Gaston Paris. Este o lucrare scrisă cu desăvîrșita competență a specialistului în materie și cu respectul adînc al finărului învățat față cu mărimea superbă a bătrînului maestru. Fie-care cuvînt și fie care idee simțim că e pornită dintr'o admirație sinceră; accentele profunde ale pietății, care dau omagiului un ton serbătoresc și demn, isvoresc din entuziasmul limpede al omului devotat cu desinteresare idealelor științei și religiei adevărului obiectiv. Stilul, de-o sobrietate bine-făcătoare și de-o îngrijire exemplară, este o calitate mai mult care distinge opera de omagiu a d-lui Densușianu; iar limba curată și aleasă, care-i cuprinsă în formele de stil nobile, ne dovedesc că autorul nu este numai un cunoscător științific excelent al graiului nostru, ci și un artist în stăpînirea lui.

Importanța remarcabilă a personalității, căreia este dedicat omagiul, precum și valoarea în sine a acestuia, constituie — credem — o îndreptățire de ajuns, pentru a schița în cîte-va linii cuprinsul broșurei.

Evocînd în amintirea filologilor figura maestrului stins, d. Densușianu explică ceea ce-l îndeamnă cu deosebire să-î înscrie numele în fruntea omagiului său: «Cultiv împreună cu ascultătorii mei de la Universitate o specialitate care leagă învățămîntul nostru superior de cele din alte părți; *este o datorie să probăm această solidaritate intelectuală cu streinătatea*, să arătăm că ceea ce se întimplă în lumea științifică de acolo ne interesează, că pierderi pe care le încercăm să atingem, că nume care o ilustrează sunt cunoscute și apreciate și la noi».

După introducerea aceasta, ni se face o biografie succintă a lui Gaston Paris și o dare de seamă, pe cit de complectă, pe atît de concentrată, asupra activității lui științifice uimitor de bogate. Într'un chip luminos, cu siguranța proprie specialistului, d. Densușianu arată importanța epocală a maestrului francez în filologia romanică, rolul său regenerativ pentru știința franceză și îndrumarea nouă pe care a dat-o el studiului limbei și literaturii franceze. Meritele lui Gaston

Paris pentru aceasta din urmă, sunt neprețuite. El a desgropat din mormintele uitării o sumă de texte vechi de literatură franțuzească; le-a publicat în ediții critice; le-a analizat și le-a cumpănit cu rigooarea savantului obiectiv; le-a stabilit calitățile și a sfărmat în acelaș timp legendele șoviniste despre valoarea lor superioară oricăror capod'opere ale literaturii universale; în sfirșit le-a răspîndit prin ediții și studii de toată frumusețea.

Cu multă pătrundere relevă d. Densușianu și momentele etice înalte, cari au călăuzit fără abatere întreagă munca marelui filolog, care «n'a urmărit în toată activitatea lui de cit căutarea adevărului, recunșterea lui.» «In iubirea de adevăr, în cultul pentru știință, Gaston Paris — zice autorul — vedea întărirea sufletelor noastre, o religiune pentru cei care cer să creadă și să se jertfească pentru ceva». El spunea cu o convingere adîncă următoarele: «Trebue ca o educație mai bine înțeleasă să redea sufletelor acea unitate, pe care evul mediu le-o asigură în biserică și care nu se poate reconstitui astăzi de cit în știință».

Insuflețit de asemenea principii, profetul cald al științei ne adresa nouă Romînilor, cu ocașia unei dări de seamă dela 1878 asupra cărții lui Iung «Römer und Romanen» următoarele cuvinte înțelepte: «Romîniî vor da un exemplu bărbătesc și o mai bună probă despre conștiința lor națională, cînd ei vor studia și vor propovădui istoria lor departe de toate prejudecățile și de toate ilusiunile unei alte vremi, și cînd vor căuta garanția viitorului lor în inteligența prezentului și nu în esaltația deșartă a unui trecut fictiv».

El singur ne-a dat o pildă de modul cum trebue judecat trecutul, evitînd a cădea în exagerațiile de mai înainte privitoare la valoarea vechei literaturii franceze; tot el însă revendica acesteia drepturile ei necontestate de inițiatore în mișcarea literară contemporană. «Astfel își înalță un savant țara, colaborează la opera comună de ridicare a poporului lui în istoria omenimeî», — exclamă cu bună dreptate d. Densușianu. «Dacă știința, — continuă autorul omajului — împrăștie unele ilusiuni, înlătură titluri false, doboară idolii mincinoși, *desgroapă în schimb bogății cu care să ne fîlim, ridică altare nouă la care să ne închinăm și să ne întărim conștiința națională*».

Ideea aceasta a regenerării conștiinței naționale îl conducea pe Gaston Paris în munca sa de popularizare a vechei literaturii franceze. «Sentimentul național — credea el — are nevoie astăzi, ca toate celelalte sentimente, să fie înouit și lărgit, sprijinindu-se pe cercetările științifice». D. Densușianu ne spune, că «în lecțiunile sale căuta mereu, prin cercetarea trecutului, să lumineze sentimentul național,

să arate ce datoresc Francezii de azi strămoșilor lor și ce învățături pot lua de la ei».

Dar nemuritorul filolog și-a îndreptat agerimea spiritului și asupra literaturii moderne; studiile sale despre Mistral și Sully Prudhomme sunt mărgăritare ale criticii literare franceze, iar părerile sale asupra cosmopolitismului și naționalismului în literatură, care stabileau și necesitatea individualității naționale și nevoia largirii acesteia prin contactul cu marile curente umanitare din literatura universală, — exprimă adevăruri de aur.

Terminăm, mulțumind d-lui Densușianu pentru omagiul său, pentru care știința română îi datorește recunoștința, căci este nu numai omagiul unui savant, ci închinarea filologiei române în fața memoriei neîntrecutului maestru francez.

ION SCURTU.

DARE DE SEAMĂ

In munții Neamțului de CONST. CALMUSCHI, Galați 1903; 139 pp. copertă frumos ilustrată cu un peisaj de munte. University Library Cluj

O carte bună venită la timp prețuește mai mult ca o pungă de bani venită la vreme de nevoie, căci banii se cheltuesc, cartea rămâne.

Această reflecțiune mi-o sugerează volumul de față, care presintă o descriere a unei excursiuni (a 5-a) ce autorul a făcut, ca Director și Profesor de geografie la Liceul «Unirea» din Focșani, cu elevii cursului liceului, în Județul Neamțu.

Și eu, am spus odată un cuvânt, ca și autorul în frumoasa Introducere, pentru rostul instructiv și educativ, moral și fizic, al excursiunilor, și cu multă satisfacțiune am auzit circulara D-lui Ministru al Instrucțiunii prin care se recomandă profesorilor să facă excursiuni cu elevii. Meritul mare al D-lui Calmuschi constă tocmai în aceea, că mult înaintea acestei circulări și fără sgomot mult și-a pus în practică planul D-sale făcând în timpul cit a stat la Focșani 7 excursiuni, mari și mici, cu elevii săi.

Exemplul lui ar trebui urmat, nu din cauza circulărei, dar pentru importanța și utilitatea faptului în sine, de toți profesorii de geografie și științe naturale. Noi citiți-va, convinși de rolul escursionistilor, administratori ai frumuseților țării și doritori a ne servi patria și neamul și pe acest teren, am înființat de cit va timp o Societate a Turiștilor (S. T. R.) și nu numai că aplaudăm fapta D-lui Calmuschi, dar vom căuta să încurajăm și să ajutăm pornirile de această natură, înlesnind prin toate modurile facerea excursiunilor și publicarea cărțicelilor de felul acesta.

O greutate în facerea excursiunilor la noi e lipsa căluzelor («Bedäke-

rilor»), după care să te conduci în locurile necunoscute, și care să te inițieze în ceea-ce e mai cu interes și demn de vizitat. Din această privință volumul D-lui Calmuschi e un bun început și răspunde perfect unei necesități, descriind o regiune foarte pitorească, poate cea mai interesantă din țară, în orî-ce cas cea mai vizitată parte a țării noastre.

Autorul descrie Piatra (N) și împrejurimile, drumul la Bălțătești, Mănăstirea Agapia, (Văratice, Ciungă, Sihlea), drumul la M.-Neamțu, (Humulești, Cetatea Neamțului), Pipirigul, (Schitul Procov), poiana Teiului, (M. Petru-Vodă), Schitul Durău, (Răpciuni, Valea Schitului), Ciahlăul, Bicz și înapoi la Piatra N. Descrierea e cronologică, conform escursiunii ce a făcut autorul, întocmită după note originale culese de autor și elevii săi. La fie-care capitol ni se dau explicațiunile științifice de ordin geografic și geologic, ne face să-l urmărim cu interes descriindu-ne pitorescul regiunilor ce a vizitat, ne deșteaptă curiositatea prin istorisirea episoadelor și incidentelor întimplite, și ne instruește prin materialul folkloric și observațiunile științifice adunate. Pe lângă acestea autorul mai adaogă — și aceasta e partea cea mai meritorie a volumului — cite o parte de pur «Baedeker» unde sunt indicate la fie-care punct mai important: monumentele, stabilimentele culturale, stabilimentele industriale, locuri de distracție, hoteluri, mijloacele de locomoție cu prețul și timpul respectiv; se amintesc punctele mai însemnate din împrejurimi, și ni se indică escursiunile ce se pot face din acel centru cu însemnarea distanței, descrierea drumului și indicarea mijloacelor și timpului de escursie. Locul nepermițându-ne a intra mai în amănuntele acestui volum foarte prețios, ne exprimăm încă odată satisfacțiunea ce ne-a produs-o această lucrare și urăm autorului, care zice de alt-fel: «Calea ordinară bătătorită și comună, mie nu-mi place, și o las acelora ce nu pot face alt-ceva, de cît a se tiri încet pe dînsa. Mie-mi place poteca îndrăzneată ce merge pe vîrf de munte, căci pe poteca de pe munte te vezi într'o clipă, cît nu te vezi o viață întreagă pe drumul de pe vale; și de cazî rămîne în urma ta sgomotul cădereii, pe care nu'l produc cei-ce se poticesc pe drumul mare în mocirlă și'n grămadă», urez, zic, autorului să ne arate și alte poteci.

MURGOCI.

RĂSPUNSURI

R. N. *Loco.* — Mai trimiteți.

St. E. *Folticeu.* — «Atunci era fericit, acum e vai de noi!»

G. M. *Loco.* — N'ați găsit alt mijloc mai potrivit s'o faceți să ridă?

A. St. *Loco.* — Nu publicăm scrisori de soiul aceleia ce ne-ați trimis d-v.

I. Mir. *Buzău.* — Ni-e milă de «Inima» d-tale s'o aruncăm în coș, dar nici poezia n'o putem publica.